

פרעות ביהודים

חבריו של סמי לספסל-הלימודים, היותר קרובים מבין הנוצרים – אתם יחד למר משחר ילדותו ועד בגרותו – היו סטיפן הלוס ויונל רוטר. על-אף השתייכותם לתנועה הפאשיסטית "משמר הברזל" המשיכו לפקוד את ביתנו והידידות בינם לבין סמי לא נפגמה.

אך על-פי דרישתו של אבא היו באים אלינו בלבוש רגיל ולא במדי התנועה בהם נהגו להתקשט ולהתפאר. כך הם באו גם ביום רביעי אחד (20.1.1941) אחר-הצהריים אל ביתנו. אחרי אמירת שלום וכמה דברי נימוסין שאלו היכן סמי. סמי ניגן באותה שעה בחדרו בכינור. עוד לפני שאבא הספיק לענות להם, שאל יונל: "נפגשת היום עם אבי?" אבא הנהן בראשו ורמז לו שהם שוחחו עליו ועל סמי, והוסיף: "אביך אינו מרוצה שאתה מבזבז זמן על שטויות של המפלגה." יונל משך בכתפיו: "אני יודע, אבי שייך לדור הליברלים המבוגרים. ואתם אין לנו שפה משותפת." "אין בכוונתי ללמד אתכם. כשתתבגרו תשקלו בעצמכם מה טוב בשבילכם." בזה ביקש אבא לסיים את השיחה שהוא בעצמו התחיל. אך סטיפן ויונל התעכבו, ניכר היה שהם באו במיוחד לשוחח עם אבא. אבא רמז לי ולפריצי לעבור לחדרנו. אך סטיפן עצר בנו בהרמת יד: "אדון פאוסט, רצוי שהילדות תישארנה וגם תשמענה. כחברים טובים של סמי, באנו להזהירכם לכל תשלחו מחר את הילדות לבית הספר ומוטב שגם אתם תישארו בבית." אבא עמד מופתע ורק בתנועת יד הספיק לשאול במה העניין. "נודע לנו מפי חברים במפלגה שמתכננים למחר פרעות ביהודים, אמר סטיפן ושניהם החלו להתנצל ולומר שידם לא תהיה במעשים, אבל גם למנוע לא יוכלו. אבא החוויר וניכר בו שחורה לו מאוד על שני ה"שקוצים" המבשרים. פחד אחזני בראותי את אבא נושך שפתיו בזעם. חששתי מאוד שהנה הוא עומד להשליכם מן הבית. גם אמי נראתה מבוהלת וכדי למנוע עימות אמר: אני חושבת שהנערים דורשים טובתנו ומגיעה להם תודה."

סמי נכנס למטבח לשמע המהומה, ולא ידע על מה. הוא החליף דברי ברכה עם חבריו ואלה מיהרו לצאת. "שלא אראה אותך שוב בחברתם!" שפך אבא את כל חמתו על סמי, "חוליגנים שכאלה! רוצים לצוות עלי להישאר בבית! אני עוד אראה להם מי מפחד ממי." "אולי דיברו אמת," התערבה אמי, "ולטובתנו התכוונו? אולי כדאי לך להירגע ולגשת אל ראש הקהילה מר קונשדט לברר מה קורה באמת?"

סמי רגז גם הוא ויצא כשהוא טורק את הדלת מאחוריו. אמי שלחה מבט מאשים באבא, אך חרש ביקשה ממנו להירגע ולגשת אל מר קונשדט. "מה טעם ללכת אל קונשדט?" שאל אבא. "אילו היתה אמת במה שאמרו לנו שני השקוצים, הייתי שומע, ולו ברמז, מרוטר עצמו, נפגשתי איתו רק אתמול וסיכמנו שהוא נוסע איתי מחר לבוטושנה. לא ייתכן שדבר כה חשוב יסתיר ממני במודע. הרי לא מהיום אנחנו מכירים... גוי טוב וישר הוא רוטר." "בימינו אל תבטח באיש," נאנחה אמי. "טוב, אם את רוצה מאד," פייסה אבא "אבל אל תיתפסי לבהלה." אתן ילדות, אל תדאגנה! "אסף את ראשינו בין כפות ידי ובנשיקות על המצח שלח אותנו לחדרנו. "מחר אתן הולכות לבית הספר, שמעתן? אל תחשובנה על חופשה!" "אבא," אמרתי "אולי כדאי שלא תצא כעת מהבית?" ועוד ניסיתי לשכנעו לא לנסוע למחרת היום לבוטושנה. רציתי שנשאר כולנו בבית. "בלאו הכי לומדים כעת מעט מאוד בבית-הספר, כי הרבה בנות בכיתה חסרות." אך אבא שבעצמו היה מודאג, ניסה להרגיענו: "אמרתי לכן לא לדאוג."

[...]

הויכוח עבר לטונים נמוכים יותר, אחרי שאבא הבטיח לסבא שאין אמת בשמועה. "הסיבה העיקרית לשמועה," טען הדוד שמעון, שאתמול נסגר הגבול לצ'רנוביץ ותנועת "משמר הברזל" מנצלת את ההזדמנות לאיים על היהודים, שאינם יכולים עוד לברוח."

שוב אחזתנו החרדה. לבי התכווץ בתוכי, פתאום נראה לי שבינינו לבין גיזה ובטיקה, סימה ורבקה נפערה תהום, שלעולם אולי לא נוכל לעוברת ושוב להיפגש. הוויכוח הגיע לסיומו כשהדוד איזו מיהר ללכת, ואנחנו, שלא רצינו להיתפס מצותתות מאחורי הדלת, ברחנו לחדרנו.

כשהתעוררתי שמעתי את טרטור המנוע של המשאית. קפצתי מהמיטה וניגשתי לחלון הפונה לחצר. מבין הוילונות, ראיתי את אבא ואדון צורקן יושבים בתא הנהג; מיטיקה רכן מעל למנוע, וכידו הפעיל את המנואלה **בסיבובים מהירים** שהשמיעו את הטרטור. מיטיקה היה גבה קומה ורחב-כתפיים וכפות ידיו הגדולות אחזו במנואלה כבקליפת שום, כדברי אבא. לפני נסיעות ארוכות היה ישן אצלנו במטבח, כמו הלילה. הוא עלה אל תוך תא הנהג וישב ליד ההגה. המשאית יצאה לאיטה מהחצר.

זמן מה שמעתי עוד את טרטור המנוע, עד שהמשאית נעלמה מעיני. באותו בוקר היסב לשולחננו גם סבא, שהקדים לבוא אלינו מוכן ומזומן ללוותנו לבית-הספר. הוויכוח החל מחדש, וסמי **עמד בתוקף** על כך שנישאר בבית. אמא **הסתמכה** על הבטחתו של מר קונשדט, שסיפר לאבא, שאכן נודע לו על כוונות החוליגנים, אך קצינים בכירים במשטרה הבטיחו לו למנוע בכל מחיר את הפרעות ולהגן על כל יהודי ויהודי. אמא האמינה לדברי הבטחות אלה, ועמדה על כך שנלך לבית הספר. גם סבא הסכים עימה. אילו שאלו את פי, הייתי נשארת ברצון בבית, מה עוד, שלא נעם לי הרעיון של סבא ללוות אותנו.

היינו כבר לבושות בתלבושות בית הספר. הילקוטים היו מוכנים, **והכריכים בתוכם**. מיהרתי לאסוף את הצמות בתוך רשת, כשאנו משתדלות שלא ללכלך את צווארון החובה הלבן של השמלה. סמי יצא אחרינו לרחוב וביקש שוב להיזהר, ואם משהו **לא יהיה כשורה** לחזור מיד הביתה.

הרחוב נראה כתמול שלשום. החנות של אדון אברום היתה כבר פתוחה. ילדים קטנים הצטופפו בה לקנות לחמניות טריות לבית הספר, ואברום שקצת גימגם, גער בהם לעמוד בתור. הם יצאו בקבוצות, צוחקים ומחקים צורת דיבורו: "י-ל-ד-ים אל תי-ג-עו". גם מרגריטה של גברת גלזר עמדה על הגוזזטה, נשענת בשני מרפקיה על המעקה ונושמת אור בוקר צח.

הלאה מכאן, כמעט בקרן הרחוב, עמד הבית של משפחת ריפל. בכל בוקר ראינו את גברת ריפל עוסקת בגינה בפניו השלג הרב שהצטבר. אף פעם לא הרימה ראשה עת עברנו לידה ובקול רם, למען תשמע, בירכנו אותה ב"בוקר טוב". כשהיא עומדת איתן על רגליה, גבה כפוף וראשה בתוך הערוגות, שמענו את קריאתה: "בוקר-טוב ומבורך ילדות".

הגענו לרחוב הראשי. שם היה בית הספר העממי, בו למדנו לפני-כן. מהרחובות הצדדיים זרמו הרבה ילדים וילדות עם אימהותיהם. הגברנו את צעדינו. בניין הגימנסיה שלנו נמצא במרכז העיר, בין חנויות בתי-עסק ובתי מלאכה, רובם בבעלות יהודים. בית-הכנסת הגדול "הטמפל" עמד ליד בניין הגימנסיה.

לא הרחק מהגימנסיה הבחנו בריכזים גדולים של אנשי משמר הברזל, כולם לבושים במדי התנועה ואלות בידיהם. הם עמדו קבוצות-קבוצות, וסבר פניהם היה חמור: מוכנים לקרב עם הילדים היהודיים הקטנים, שהלכו לתומם לבית-הספר.

החנויות נפתחו בזו אחר זו. לבתי המלאכה הגיעו העובדים. חיפשתי בעיני שוטר כלשהו בסביבה, שיגן עלינו במקרה הצורך, אך שום שוטר לא היה בנמצא.

היינו כבר קרובות לגימנסיה, לולה צעדה לידנו. משכתי את פריצי ולחשתי לה: "בואי נחזור הביתה." גם לולה היתה מופתעת מהמחזה הבלתי רגיל; "מה זה? מלחמה? למה הם עומדים כאן כולם?" בבוז, וקצת בפחד אמרתי לה: "לך אין מה לפחד מהם, רוצי לכיתה, אני ופריצי חוזרות הביתה."

באותו רגע ממש ראיתי יהודים יוצאים מבית הכנסת, לעבר החנויות ובתי המלאכה, ובפראות התנפלו על יהודים שניקרו בדרכם.

אני ופריצי נצמדנו לגדר שלידה עמדנו והספקנו לראות את אחד החוליגנים מתנפל על יהודי זקן שיצא מבית הכנסת; באלה שבידו חבט בראשו, ופרץ של דם ניתז מראש הזקן. החוליגן אחז בזקנו, אך אני הסתרתי פני בכפות ידי. כמשותקת עמדתי במקומי. פריצי אחזה בזרועי, ומשכה אותי אחריה לתוך החצר הקרובה. זעקות קורעות לב נשמעו מכל עבר. קריאות עזרה מפי נשים, וקריאות כאב "אוי, אוי", מישהו צעק "גאטעניו, העלף מיר!" (אלוהים, עזור לי).

בתוך החצר מצאנו מסתור בין שיחי ורדים עבותים שצמחו לאורך הגדר. זרקנו את הילקוטים אל בין השיחים וזחלנו לשם אחריהם. זעקות קורעות לב של נשים וגברים פילחו את האוויר.

[...]

מחשבות נוראות עלו בראשי. מה קורה בבית? האם הגיעו גם לרחוב שלנו? שרק לא יצא סבא לרחוב או אמא או סמי, כדי לחפשנו. ומה עם אבא? ועם הדוד איזו ומשפחתו? לא אדע כמה זמן ארכה ההשתוללות הזו. הזמן היה כנצח אך לבסוף נדמו הקולות בהדרגה. היללות הפראיות של החוליגנים כמעט ולא נשמעו עוד. רק צעקותיהם של הקרבנות הפכו לאנחות כאב וקריאות "שמע ישראל". שמענו עוד קולות בודדים, מתוכם עלו קולו של גבר שצעק כל הזמן: "שאלוהים יענישכם, גויים ארורים." וכך חזר וקרא. עד שלבסוף נדם גם קול זה. שקט מפחיד השתרר. מבין השיחים ראיתי גבר יוצא מן הבית ובצעדים מהירים פנה לעבר השער. דמי קפא בעורקי. חיבקתי את פריצי חזק חזק, והסתרתי את פניה בחזי ולחשתי לה: "ש.ש.ש.". גם אשה יצאה בעקבותיו מתוך הבית, ובתנועות ידים נואשות ניסתה להחזיר את הגבר הביתה. היא נעמדה בפתח כחוששת להתרחק מהבית. הגבר הגיע כבר ליד פשפש הגדר נעצר וראיתי אותו מצטלב, סובב על עקבותיו, ובצעדים מהירים חזר אל אשתו. שניהם הצטלבו ונעלמו לתוך הבית. השתרר שקט, שוב הסתכלתי מבעד לסדק שבגדר ושוב לא הבחנתי באיש. החוליגנים נעלמו כלא היו. אמרתי לפריצי: "בואי, נצא מכאן, אולי יראונו בעלי הבית ויכניסו אותנו הביתה. אולי הם מכירים את אבא שלנו. בואי". זחלנו החוצה מתחת לשיחים.

[...]

היינו כבר קרובות לבית, כשנזכרתי שהשארנו את הילקוטים מתחת לשיחים. "אין דבר" הרגיע אותנו השוטר מרצינקו, "אני אביא לכן אותם בערב".

ליד בית-הספר העממי פסעו אנשים ברחוב, בשקט ובשלווה, כאילו דבר לא קרה. גם ברחוב שלנו שרר שקט. הגענו לביתנו. השוטר הוריד אותנו מהסוס והבטיח לנו לבוא אלינו בערב עם הילקוטים. "תמסרו דרישת שלום להוריכן". כאילו כלום לא קרה. אך אני ופריצי היינו מזועזעות מהמחזה הנורא שחזינו באותו בוקר, עד כדי רטט עצמות.

מובאות מתוך: חנה מלר פאוסט, מעבר לנהר – פרקי זכרונות מטרנסניסטריה, בית לוחמי הגטאות והקיבוץ המאוחד, תשמ"ו, ע"מ 26-34.